

SZÉKELY-UDVARHELY

AZ UDVARHELYMEGYEI FÜGGETLENSÉGI ES 48-AS KOSSUTH-PÁRT LAPJA

Megjelen hetenkint kétszer: vasárnap és csütörtökön.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Égész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Községek, papok, gazdasági egyleti tagok és községi előljárók egész évre 8 K, tanítók, községi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják.

Egy példány 10 fillér.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

BETEGH PÁL

SZÉPIROD. FŐMUNKATÁRS: **FÜLEI SZÁNTÓ LAJOS**

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:

Kossuth Lajos utca 31. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők.

Apróhirdetések szavankint 4 fillér-, vastagabb betűvel 8 fillérért más hirdetések olcsó árszabás szerint. Nyit-tér sora 1 K.

M. kir. postatakarékpénztári cheque-számla 10,489. szám.

Produktív munkát!

(Dr) Ahogy végig böngészem a napilapokat és el-elgondolkozom e szegény, sokat szenvedett, sokat küzdött hazának sorsán, egy régi, elsárgult, fakult acélmetszet jut eszembe, melyet valaha régen, gyermekkoromban egy régi udvarház pitvarán láttam. Ábrázolt pedig ez a primitív, törött keretű kép egy embert, aki égő házából kirohanva, macskáját kapja hóna alá és azt menti meg. A kép alá pedig, cifra gót betűkkel oda nyomtatva diszlett a régi német közmondás, melyet Heine tett annak idején híressé: „Die Katze, die Katz' ist gerettet“.

Ég a ház. Sűrű füstgomolyagok kóvályognak magasra, és gyűlölködő, villanó lángok nyalóssák a zsindeles tetőt. Összeszeomlással fenyeget az egész falakotmány; eresztékéi, falai reszegetve-ropogva szakadoznak. Még csak egy-két perc és bentvész a szegény embernek minden kincse, marhája. És ime, ő a szerencsétlen, mi másnak mentésére se gondol, csak arra, ami szeme előtt van közvetlenül, felkapja fekete macskáját és rohan.

Nem hü képe-e ez jelen helyzetünknek? Nem kényszerít-e bennünket immár sok-sok századja a sors arra, hogy kis realis, de annál nagyobb erkölcsi javak megmentésére fordítsuk minden tudásunkat, minden tehetségünket és szorgalmunkat, mialatt lobogó lánggal ég fejünk felett a tető.

Száz és száz kór emészti erőnket, örli porrá egészségünket és nekünk a makacsság bilincseiben kell tehetetlen vergődésben végig nézünk a legszenyebb javaink elvesztét.

Az az út, melyen haladunk, nem a boldogulás útja.

Más államnak is vannak közjogi bajai, de nem ezeknek orvoslására fordítja minden gondját, minden tehetségét és ha bennünket balsorsunk oly exponált helyre állított is, hogy más államnál sokkal fokozottabb erővel és energiával kell megvédenünk minden oly legkisebb jelenséget is, melylyel független és önálló államiasságunkat dokumentálhatjuk — még sem szabad, hogy e megvédésben merüljön ki minden fáradozásunk.

A jó hadvezér nemcsak véd,

de egyuttal támad is; a bölcs államférfi nemcsak a meglevő jogok biztosítására fordítja figyelmét, de e mellett újabb előnyök szerzésén is fáradozik.

A kormányzat minden ága csak úgy roskadozik a megoldásra váró sürgős kérdések sulyától. A kivándorlás, mely évről-évre tizezrekkel csökkenti fajunk erejét és ellenálló képességét. A születések számának mesterséges korlátozása, mely újabb, tizezrekre rugó magyarral teszi szegényebbé e hont. A tüdővész pusztító démonja, mely ismét csak szekérutat vág irtó kaszájával a magyarság rendjében, mind olyan kérdések, melyek sürgős megoldást követelnek.

És e gyógyításnak csak egy, egyetlenegy útja-módja van: a nép átlagos jólétének emelése; a köztulajdonosodás előmozdítása.

Valamint a gyöngye, beteges szervezet is áldozatául esik ugyanannak a kórnak, melyet a jól táplált egészséges szervezet könnyen kihever, épen úgy megrendül a gazdaságilag gyöngye állam is olyan csapásoktól, melyek hatástalanul pattannak le egy egészséges, vagyoniilag erős és független állam acélos vértetjéről.

De kétségtelen, hogy a közjólét egymagában még nem teszi immunissá a társadalmat a fenyegető veszélyek ellen, sőt igen gyakori példa, hogy épen ez döntött pusztulásba sok olyan államot, mely egyéb körülmények között talán még máig is megörizné hegemoniáját. Sybaris elpuhult kéjenceitől a római császárság tobzódó bacchanaliái minden egykor hatalmas, de később összeomlott állam annak bizonyosságára szolgál, hogy a nem helyesen felhasznált és nem arányosan elosztott vagyon nagyobb veszélyt rejteget magában még a szegénységénél, a nyomornál is.

Anyagi előnyök mellett tehát szükséges a szellem, az értelmi tehetségek oly fokú fejlettsége is, mely az anyagi javak okoszerű felhasználására képesít; vagyis más szóval, a köztulajdonosodás mellett rendelt, vele egyenlő rangú államfentartó tényező a közértelmiség, a közműveltség fejlesztése.

És ha államférfiaink közjogi vitáik mellett vagy ha az már okvetlen szükséges, mindjárt

azoknak háttérbe szorításával is, e főntebb említett ikertényezők fejlesztésére fogják tudásukat és tehetségüket fordítani, oly eredményeket érhetünk el, melyek nemzetünknek örök dicsőséget, nem — örök főnállást biztosítanak.

Ne felejtjük el, hogy Kelet kulcsa a mi kezünkben van. Egy erős, hatalmas Magyarország az egész Balkánon domináló szerepre tehetne szert. Az a törekvés, mely dunai confederatio létesítésére irányul, ugyan szerencsétlen, mert hegemoniára való jogunkat feladva, a többi dunamenti állammal csak egy sorba helyezne, de nem nagyhatalmi ábránd, hanem egészséges terv az, mely legalább erkölcsi és anyagi értelemben alánk akarja gyurni, fölünk akarja függővé tenni.

Minden modern állam újabb hódítási területekre, gyarmatokra törekszik, hogy vagyonosodását fejleszthesse, gyermekeinek pedig működési teret nyújtson. Minekünk a sors nem adott olyan tengert, melynek kikötőjéből hódító utra indulhatunk; mi nem állithatunk ki légiókat, melyek fegyveres kézzel igazhatják le távoli országok seregeit, de adott eszt, tudást, melyek jobb hódító eszközök minden fegyveres ármádiánál.

Adja Isten, hogy államférfiainknak bölcsessége csakhamar meglelje a helyes utat arra, hogy e szellemi javaink felszabaduljanak a meddő közjogi viták nyügetől és immár az annyira óhajtott termékeny produktív munka terén érvényesüljenek.

A politikai helyzetről.

* A képviselőház a fölliratot, a folyó évi költségvetést és a horvát pénzügyi egyezményt, sőt még más kisebb jelentőségű ügyeket is elintézni szándékozik még a nyári szünet előtt. Azonban a kormány tervét és a pártok ebbeli kívánságát, a nemzetiségi képviselők akadályozzák. Obstrukcióra határozták el magukat. Nemesak külön felirati javaslatot terjesztettek elő, hanem mind a 25-en föl akarnak zotami. Hogy milyen mértékben gyakorolják „szólás joguk“-at, mutatja az a Mihály, a nemzetiségi Szell Kálmánja révén győződött meg a parlament. A külseje ugyanis meglehetősen hasonlít a „rátóti csevegő“-re. Bolgár Ferenc, Günther

Antal, Ugron Gábor, Vázsonyi Vilmos odatelepedtek a közelébe s onnan hallgatták bölcselkedéseit. Az obstrukciós beszédkaoszra azonban ráuntak és elszéledtek. Polit pedig siránkozott tovább magának. Bánffy Dezső, akire beszédében többször „rászáll“-t, alaposan megleckéztette a nemzetiségi agitátort. A Fejérvár-kormány vád alá helyezése is fölbukkant. Dr Zakariás János előadó indítványához, hogy az ügy az igazságügyi bizottságnak adassék ki, fölszóltat Olay Lajos. Azt akarta, hogy rögtön kezdjék meg a kérdés tárgyalását, de az elnök leintette — péntekre. Olay haragosan szólt a körülötte ülőkhöz: „A banditák még sem siklanak ki a kezeim közül!“ A darabontok tehát vádlottak padjára kerülnek; ott van a helyük!

* Nagy ujságpanamáról rántotta le a leplet Dr Lengyel Zoltán országgyűlési képviselő, aki a Független Magyarország szerkesztőségéből kilépett. A Radikális Ujságban Fényes László hirlapíróhoz levelet intézett, a melyben elmondja, hogy a kormány az ő tudta és megkérdése nélkül Rónai Mórnak, a Független Magyarország tulajdonosának horribilis (állítólag ötvenezer korona) szubvenciót adott és kifizetett, ezáltal lehetlenné tette a helyzetet, mert Lengyel mameluk soha sem lesz. Kritizálni a szubvenció után nincs jussa. Az ügy a képviselőházban is nagy szenzációt keltett. Lengyel Zoltánt, aki hazafias kötelessége tudatában és hirlapírói becsülete parancsára járt el, — mint A Nap írja — azzal akarják diskreditálni, hogy hivatalos aktára való hivatkozással közlik, hogy a Független Magyarország már a Fejérvár-kormánytól is nagy szubvenciót húzott és állandóan meg volt fizetve. Lengyel Zoltán azonban a lap pénzügyi manipulációról semmit sem tudott, ezeket a dolgokat csupán Rónai Mór maga intézte és ezért nyilvánvaló a tendencia, amely a Lengyel Zoltán eláztatására törekszik...

* A fiumei zsarolás. Egy másik hirlapírói botrány szintén sűrűn foglalkoztatja a fővárosi sajtót. Gróf Nákó Sándor fiumei kormányzónak minap történt beiktatása alkalmából ugyanis több hirlapíró vett részt az ünnepségen. Zboray Aladár a «Magyarország»-ban leleplezést közölt, melyből kitűnt, hogy egyesek a grófot ujságírói cégér alatt megkoldulták, megpumpolták. Most a magyar sajtó összes szervezetei mozgalmat indítottak, hogy az ilyen parazitákat a kar tisztessége érdekében kiirtsák, a hasonló visszaéléseket megszüntessék.

Városi közgyűlés.

Szekelyudvarhely város képviselőtestülete — mint múlt számunkban röviden jeleztük — szombaton és folytatólag hétfőn délután tartotta meg ezévi első rendes közgyűlését.

A polgármester jelentésével kapcsolatosan Dr Solymossy Lajos szót tette, hogy majdnem két év óta elhatározta a képviselőtestület a városi szabályrendeletek átalakítását. E célból bizottságot is küldött ki, de még eddig semmi nyoma nincs a munkálkodásnak. A város közönsége a »Homoródi« és »Szejké« néven ismert ásványvizeket használja ivóvízül. Ezek a lehető leg gondatlanabb, a közegészségügyre ártalmas módon kerülnek eladásra. Megtörténik, hogy petróleumos, vagy pálinkás korsókban szállítják a vizet. A korsók rendszertelen beosztásával pedig fertőző betegségeket hurcolnak szét az egyes családok körébe. Ugy a töltés, mint a korsók tisztán tartására nézve szigorú szabályokat kér. A színháznak és más egyéb mulatságokra használt Budapest-szálló helyisége az eddig szokásban volt zárt-ajtókkal, szűkös nyílásokkal — életveszélyes. Ha véletlenül tűz támadna, az egész közönség ott pusztulhat el. Ezen állapot sürgős megszüntetését kéri. Sajnálattal tapasztalja, hogy 1876-ban törvényesen eltörölték a régi mértékeket s mégis úgy a helybeli kereskedésekben, mint a piacon szóbeszédben a sing, font, kompona és forint járja. Hlatky Miklós a kufarokra hívja fel a figyelmet, akik mesterségesen emelik a piaci árakat és szabályrendelet ellenére, akadályozzák közönségünket a vásárlásban. Dr Pál Ernő meg az utcákon, de különösen a Kossuth-utcában lefolyó botrányos állapotokat tette szóvá. A cselédek és katonák elállják az utcaszögleteket s olyan jeleneteket produkálnak, amilyentől még a jóérzelmű férfiak is elpirulnak. Asszonyokkal és gyermekkel tehát ilyenkor nem tanácsos sétálni. Dr Kovácsy Albert az utcák öntözését sürgeti. Gotthárd

János polgármester mindezekben szigorú intézkedéseket ígért.

Majd a rendes, illetve póttárgyszorozat egyes pontjai kerültek elintézés alá.

A belügyminiszter a város elodázhatatlan szükségleteire megszavazott 24000 K váltókölesön felvételét nem engedélyezte. Pótköltségvetéssel gondoskodnak az összegről. A foglalkozást közvetítő és cselédszerzési ipar szabályrendeletét a miniszterileg előírt módosításokkal pótolva, a közgyűlés elfogadta. A régi sertés piac felpárcellázását pedig névszerűen szavazással elhatározta. A közbárány végleges átvételéről szóló előterjesztést napirendről levették és a »Kókereszt-tér« szabályozásának tervezetéhez hozzájárultak. Pécsi Dávid ajánlatot tett, hogy a városnak megfelelő városházat épít oly formán, hogy 50 évig annak bérbeadására ő jogot nyerjen. A városház meglévő tervét 1000 K óvadék mellett, 3 havi szabad választás (optio) feltételével kiadni határozták. Az új marhavásárteret felül levő, a város tulajdonát kepező kaszálonak faterlep céljára való hasznóbérbe-adása tárgyában Klein Zsigmond, Loosy Hugomayer és társa fakereskedő cégek ajánlatai alapján az 1886. XXII. t.-c. 120. §-a értelmében nyilvános árverés kihirdetését határozták el. Az állami főreáliskola igazgatójának kérésére, a képviselőtestület egyhangulag kimondotta, hogy a helybeli iskolák számára 4000 □ öl területű játszóhelyet adományoz a sétater mellett. Kívánatos volna, hogy a játszóhely úgy rendezzék be, hogy azon ne csak a középiskolák, hanem a többi intézetek növendékei is alkalomszerűleg teret nyerjenek. Pécsi Dávid a »Neuschattel aszfaltársaság« megbízásából ajánlatot tett a Kossuth-utcában építendő aszfalt próbakocsiútra. Az ajánlatot a tanács véleménye szerint elfogadták. Az új kataszteri munkákhoz 3 rendes és ugyanannyi póttagot választottak.

Hétfőn d. u. 4 órakor az 1905. évi közalap, köveztvámalap, árva-

pénztár, tisztviselői nyugdíj-alap, szegény-alap, gazdasági munkássegély-alap, községi segélyalap, sétatéralap, járdaalap, építkezési és szabályozási alap, iparalap zárszámadásait, valamint az ipariskola 1906—1907. évi költségvetését fogadta el a közgyűlés. A községi elemi iskolához bejáró hitoktatónak a gyűlés tisztelt díját szavazott meg és pedig a róm. kath. és ev. ref. részére 100—100 K-t, az unitárius és izraelitának 50—50 K-t.

Az április és május havi pénztárvizsgálatokról felvett jegyzőkönyvet tudomásul véve, a vágóhid mellett levő föld, a Kossuth-utcai vármű és katonai kórház közti bérház, a régi városház, a vármű melletti sziget és a vágóhid végébe levő szántó hasznóbérbe-adásáról szóló szerződéseket terjesztette elő a tanács. Jóváhagyta mindegyiket a közgyűlés. Ezekkel kapcsolatosan került napirendre Betegh Pál azon indítványára, hogy a tanács mostantól kezdve az 1886. évi XXII. t.-c. 120. §-a egyenes rendelkezésének, valamint az általános törvényes és egyedül igazságos, a város érdekeinek leginkább megfelelő módon: úgy a város ingatlanainak bérbeadását, mint bármily szükségletei beszerzését, csakis nyilvános árverés, illetve árlejtés útján eszközölje. Egyszersmind a képviselőtestület utasítsa a városi tanácsot, hogy az ilyen árverések és árlejtések határidejét, azok részletes feltételeit a Székelyudvarhely város területén hetenkint legalább egyszer megjelenő összes lapokban esetről-esetre közzé tegye és a beszerzéseknél kizárólag helyi de okvetlenül hazai gyártmányokat vegyen tekintetbe. Az indítványhoz Dr Solymossy Lajos, Gyertyánffy Gábor, Hlatky Miklós és az indítványt tevő szoltak s azt a »részletes feltételek« hirlapi közlésének mellőzéseivel, a közgyűlés egyhangulag elfogadta. Az esküdtbírói tagok összeírására László Albert és Jancsó János küldtek ki. A tisztviselő, kezelő, segéd és szolgáloményzet nyugdíjazására vonatkozó szabályrendelet napirendről levették s annak

szövegét a képviselőtestület tagjaival közölni fogják. A városi hivatalos óráit július és augusztus hónapokban reggel 7 órától délután 1 óráig állapították meg. Azonban az ügymenet hátrányt nem szenved mert az iktatás, átvétel folytonos lesz és egy tisztviselő az ügyek intézi. A rendőrség hivatalos órája a régi marad.

Végül szabadság iránti kérések apróbb ügyek nyertek elintézését. jegyzőkönyv hitelesítését ma (csütörtökön) d. u. 4 órakor tartandó közgyűlésre tűzték ki.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Olvasóinkhoz.** Az új évnegyvedetén, hálás szívvel mondunk köszönetet előfizetőink díszes táborának s mindazoknak, kik lapunkat bármely oldalról szíves pártfogásukban részesítették. Ezt tenni annál is inkább kedves kötelességünknek ismerjük, mert nagybecsű támogatásukból merítettünk mindenkor erőhöz a nagy és kitartó munkához melylyel megküzdni, hazafias felelősségünknek tartottuk. A »Székely-Udvarhely« politikai programja nem csak városunk és vármegyénk, de kivétel nélkül — az egész Székelyföldön a 48-as Kossuth-párt győzelmével együtt győzött s végtelen győnyörűségünkre szolgál, hogy ebben a fényes győzelemben a »Székely-Udvarhely«-nek is része van. Jóleséssel megállapíthatjuk, hogy bár egyelőre — az ország függetlenségét, önállóságát tekintve, vállalt kormányprogram megvalósításáig — névlegesnek is tűnik fel győzelem, nagy a reményünk, hogy a personal unio előbb-utóbb bekövetkezik. A »Székely-Udvarhely« évtizedes multját becsületes munkásság teszi értékessé, amelyet a közéletben nemzeti küzdelemben tanúsított bátor, egyenes szókimonódásával, a politikai ferde kinövésével kiméretlen, de mindenkor igazságos ostromozásával még csak erősített. Az elmúlt korszak által korrumpált társadalom felrészítése állami, nemzeti közszükséglet. Ezen a téren is megtettük kellemetlen kötelességün-

A „SZEKELY-UDVARHELY“ TÁRCÁJA.

A székelyek reáltörténete 1562—1691-ig.

Írta: Connert János, ford. Balásy Dénes.
(42. folytatás.)

Az országgyűlés eme fenti határozatával a szabadosok, a libertinusok rendje, csaknem végképp megszünt, eltemetődött. A fejedelem közzülők már nem egyet tett korábban a lófők és a darabontok rendjébe, s a még meglévő kicsiny, de alkalmas maradvány azután egészen darabonttá vedlett át, akiktől ha nem is éppen lényegesen, de tényleg mégis különböztek, s emlékeknek és név szerint a következő századra csak igen kevés maradt meg közzülők. 1614-ben a lófők Udvarhelyszéken 682-en voltak, 1627-ben pedig 1508 familiát tett ki, míg a darabontok 658 és 1190-en valának. Érthető nyelven beszélnek e számok. Vagyis minden alkalmas és teljesítőképes elem a szabadrendbe menekülve, ezáltal megmenetődött és tovább élt; a szabadosok, a libertinusok ellenben ettől az időtől fogva eltűnnek a hadi szemle listákból s vagy lófő vagy jobbágy lesz belőlük.

Nemesek, jobbágyok, zselélérek. A fenti országgyűlési végzés alapján a nemesség a maga jussát az ő Ősjobbágyaira kezdte

erős eszközökkel érvényre juttatni. A zür-zavaros időkben gyakorta előfordult ugyanis, hogy az Ősjobbágyok földesuraik keze közül kiszabadították magukat s e szabadulásban Béli Kelemen tudósítása szerint a libertinusok buzgón támogatták őket.¹⁰⁹ Minthogy ezuttal a többi jobbágyok ügye is többé-kevésbé a nemesség megalapozására lón rendezve, remélték a földesurak, hogy most már az elszökött Ősjobbágyok is kézre lesznek kerithetők. Azért a következő évben panaszt tettek az országgyűlés előtt, hogy az elmúlt háborús időkben az Ősjobbágyok zászlóik alá írták magukat és nem tértek vissza földesuraikhoz, mások a fejedelem birtokaira mentek, sokan pedig a fejedelem jószágaira való letelepedést csak ürügynek tekintik, hogy csavaroghasanak az országban. Vannak olyanok is sokan, kik egy ideig a fejedelem zászlói alatt voltak, azaz: a fejedelmi zsoldos csapatban szolgált és magukkal vittek asszonyt, gyermekeket és földjeiket ugaron hagyták. Az országgyűlés annak okáért e panaszokra elhatározza, hogy az ilyenek ellen a szokott bírói uton kell eljárni. Azokat pedig, a kik a fejedelem zászlói alatt harcoltak s feleségeiket magokkal vitték, de azután a zászló alól megszöktek, az ilyeneket mind a vármegyén, mind a Székely-

földön el kell toloncoltatni; a menyinyiben pedig feleségeiket otthon hagyták volna, azoknak a többi jobbágyokéhoz hasonló szolgálatot kell végezni.¹¹⁰ E végzés szerint olyan Ősjobbágyoknak, kik a fejedelem zsoldos csapataiban szolgáltak, meg volt engedve továbbra is, hogy ott maradjanak s feleségeik is esetleg jobbágyi szolgálatot végezzenek. Ily esetekben olyan munkakörre voltak kötelezve, mint aminőkre a vármegyei jobbágyok feleségei is.¹¹¹ E célból a jelzett 1619-iki orsz. végzés szerint egy komissziót szerveztek, bizottságot, amely az Ősjobbágyok dolgainak mibenvoltát s azokét, akik 1601 és 1614 között lettek jobbágyok, felülvizsgálta és utóbbiakat a végzés szerint továbbra is a jobbágyokba hagyta. E bizottság, úgy látszik, jól végezte munkáját, mert az 1622-iki országgyűlés is abban kivetőt nem talált. Abból a tényállásból azonban, hogy az az Ősjobbágyok és az 1614 előtt jobbágygyá lettek ügyeit később is mindig egyformán kezelték, arra lehet következtetni, hogy ezek a jobbágyok egy külön osztályt képeztek, amely mindazon jobbágyokétól, kik ezután estek ilyen állapotba, lényegesen különbözött. Az előbbieket tudniillik, akik földesuraik örökös tulajdonai voltak, a fejedelem nem adományozhatta el, míg utóbbiakra

nézve a fejedelem esetleg érvényesíthette jus regiumát. A komisszió munkája egyébként alapvető volt annyiban, hogy mostantól fogva a fejedelmek korszaka alatt a bírói uton, mint jobbágy senki más egyebet nem kívánhatott, mint a mit a komisszió az Ősjobbágyokra és az 1614 előtti jobbágyokra nézve megállapított s a mi tényleg az 1623-iki cikkelyben is ott vagyon. A bizottság munkájával azonban sok székely nem értett egyet, mert Bethlen halála után megint bolygatták az ügyet. Többek panaszára mindjárt már Brandenburgi Katalin alatt, azt a végzést hozta az országgyűlés, hogy miután a komisszió ezeket a dolgokat nem vizsgálta meg eléggé — a mi persze nem áll, annak okáért a fejedelemnek idevágó rendelete oda módosítandó, mely szerint az, kinek jogosult igénye és bizonyítéka van effajta jobbágyokra, hát ő azt a fejedelmi táblánál érvényesítheti.¹¹² S minthogy I. Rákóczi György kormányra léptekor még mindig bolygatták ezt az ügyet, elhatározta az 1633-iki országgyűlés, hogy az efféle panaszokat processus brevis útján (kurtán-furcsán) a széki tisztviselők elé kell vinni, s ha a felek azok ítéletével nincsenek megelégedve, hát fölebbezhetnek a fejedelemhez.¹¹³ Minthogy pedig némelyek nem ezen megsza-

ket. Nem is maradt el a visszahatás. Sokszor a felpiskált hangyaboly izgatott türelmetlenséggel futkosott ide-oda és mindannyiszor perreatót kiáltottak fejünkre. Kossuth Ferenc, pártunk vezére, vasgyűrűt lát, melyvel Ausztria Magyarországot behátolni akarja. Körülöttünk is van egy falansz, mely igazságos, leplezellen szókimondásunkért — ellenünk harcol. Ausztria belátja, hogy Magyarországot megfojtani nem tudja. Ami ellenségeink is számot vetettek ezzel. De azért, ha megfojtani épen nem tudnak, ahol csak tehetik, ártnak nekünk néha még politikai barátaink útján is. Ebből látható, hogy a közéleti munkálkodás sok tövist terem. Ami fegyverünk azonban továbbra is az igazságos eljárás lesz. Amely tudvalevőleg veszélyes utitárs ugyan, de a bátor küzdőt előbb-utóbb diadalhoz juttatja. Ha tehát m. t. olvasóink ezen intenciókat helyeselik, ezekben erősíteni kívánnak, kérjük jövőre is támogatásukat. Mi nem lankadunk. Megalkuvást, klikk-uralmat nem ismerünk. Aki ezt szereti és a székely nép boldogulását elősegíteni ohajtja — kövessen. A „Székely-Udvarhely“ előfizetési feltételei lapunk homlokzatán olvashatók. Tisztelettel kérjük az előfizetések szives megújítását és a hátralékok kiegyenlítését. A „Székely-Udvarhely“ jubileumára Demeter Denes által irt és Kertész Albertné F. Lujza által megzenésített, igen kellemes melodiája zenedarabot, most belépő új előfizetőink is megkapják.

Fegyverszünet Az 1848-as Kossuth-párt fegyver-szünetet tart, hogy hazánk kátyuba rekedt szeptemét kihuzni segítse. Sőt ezen nemzetmentő munkából maga Kossuth Ferenc, a függetlenségi és 48-as Kossuth-párt nagyérdemű elnöke is derekasan ki veszi a maga részét. Nehezen megy az országos átalakulás, de folyamatba van. A magyar ember nyugodtságával, őszinte szeretetével kísérjük a politikai fordulatokat, melyek azonban hasonlatos

bott pörrend útján, de egyenest a királyi táblához vagy az országgyűléshez fordultak, azért a legközelebbi országgyűlés ujjal elvégezi, hogy a székely jobbágyok ügyére nézve az előbbi pörreljárás kötelező.¹¹⁴ Ekként a székely jobbágybirtokosok kivívták, hogy pörreikben mindkét fajta jobbágyra nézve a széki törvényszék dönthetett, ami reájok nézve előny volt annyiban, hogy köztük és jobbágyaik között atyjokfiak itéltek. Ekként a jobbágyok teljesen földesuraik kezébe kerültek, mert hát a táblai felebbezés költéséges, a siker pedig kétséges volt. Nagy hasznok volt a földesuraknak ama tényállásból is, mely szerint az 1614 előtti jobbágy és az ősjobbágy egyforma elbánás alá esvén, a földesur az előbbieket jószágainak közvetlen birtokába juthatott. Mert hát az ősjobbágyoknak, mint a hajdani földönlakók utódjainak, nem volt földbirtokuk, ők csak kenyéradóik földjeit művelték; most ugyanazon sorba kerültek az új jobbágyok is, jóllehet ők hasonlóan a vármegyei jobbágyokhoz,¹¹⁵ ők személy szerint földesuraiknak szolgálni s földjükről tizedet adni tartoztak ugyan, de azért jószágaik fölött meg [volt a birtokjoguk s a zálogjogviszony és idő szerint a felől legalább egy ideig jogérvényesen rendelkezhettek.

(Folyt köv.)

sak a föld mozgásához. Tudjuk, hogy mozog, de nem érezzük, míg egy-egy nagyobb ingas be nem következik. A földrengés pedig egyszerre mindenütt nem jelentkezik. Baj is lenne abból, ha a vén föld egyszer kiugranék sarkából és felmondaná a további szolgálatot. Legyünk tehát továbbra is türelmesek. Bizzunk Kossuth, Apponyi és igaz hazafisággal küzdő társaikban. Csalódni nem fogunk. Nem csalódhatunk. Hozzánk is eljön, elérkezik a — mozgás, mely szétrobantja az érdekszövetségeket és valahára megtisztítja közéletünket...

Uj ügyvéd városunkban. Dr Váró Géza ügyvéd, aki huzamos időig Dr Valentsik Ferenc előkelő irodájában gyakorolta pályáját, e hó 1-én Székelyudvarhelyt, Bethlen-utca 3. szám alatt ügyvédi irodát nyitott.

Adókiivetési lajstromok. Városunk adózó polgárságát figyelmeztetjük, hogy az 1905. és 1906. évre szóló adókiivetési lajstromok a városi tanácsnál folyó hó 10-ikéig közszemlére vannak kitéve s azokat a hivatalos órák alatt — reggel 7-től d. u. 1-ig — bárki megtekintheti.

Tanitógyűlés. Az udvarhelyvármegyei általános tanító-egylet szombaton Székelykeresztur város nagyközségben tartotta meg ez évi közgyűlését Elnöki megnyitó, titkári jelentés, bizottságok kiküldése után Rozsondai István a tanítók törvényét, Gyöngyössi István segesvári polgári iskolai igazgató pedig tankönyveket ismertetett. A tisztújítás során Szász Ferenc újválasztott elnök, Kriza Sándor, Péter Gergely alelnökök, Chalupka Rezső fő- és ifj. Paál Sándor titkár, Botos Imre pénztárnok, Blájer Balázs pedig könyvtárnok lett. Az országos bizottságba az elnökön kívül Rozsondait választották meg. D. u. 3 órakor volt vége a közgyűlésnek, melyet a választások körül való késedelmes eljárás tolt ilyen messzi időre ki. Ebéd alatt, mely a Korona vendéglőben volt, mint rendezés, most is sok pohárköszöntés hangzott el.

Áthelyezés. Az igazságügyminiszter Constantinescu Viktor oklándi járásbírósi aljegyzőt a lugosi törvényszékhez helyezte át.

Szóvata-fürdön már eddig is sok országos nevű ember üdül. Mindenek felett nevezetes vendége a hirneves gyógyfürdőnek özv. Damjanich Jánosné, a hősi halált szenvedett vértanu hitvese, aki a fürdőző közönség állandó ünnepeltje. A hónap második felére Polónyi Géza igazságügyminisztert is oda várják.

Tanítóink jutalma. Városunk képviselőtestülete határozatából Blájer Balázs és Lőrinczi Béla tanítók a községi iskola V. és VI. osztályos növendékeinek tanításáért 200—200 korona tiszteletidjiban részesültek.

Sürgős határozat. A helybeli Tulipános kert, mintegy 150 tagból álló választmányát Damokos Andorné elnökasszony kedden d. u. 3 órára választmányi ülésre hívta. Az ülésen azonban az elnökön kívül mindössze haton voltak jelen és öten határoztak. De ez nem annyira lényeges, mint maga a tárgy, mely egyetlen volt a maga nemében. — „Cseh tulipán a székelyudvarhelyi „Tulipán“ szövetségben“ című, múlt számunkban közölt cikkelyünk

kifolyólag ugyanis, az ott kissé ki-méletlen hangon apasztrofált egyleti tisztviselő, az elnökhöz intézett és — szokása szerint — lapunkat támadó levelében lemondott. Mi sem természetesebb, — hiszen, a kinek Krisztus a barátja, könnyen üdvözülhet — minthogy a lemondást — noha a hírlapi támadás okát, ugy a sorok között elismerték — nem fogadták el, hanem a Tulipános kert jegyzői (és nem „titkár“-i, mint tévesen volt jelezve) állására továbbra is érdemesítették. Jó barátainkért sokat megteszünk. Azoknak hibáit is elnézzük. Ez helyes és emberséges cselekedet. Hiszen „ma rajtad, holnap rajtam“ lehet a sor. Azonban egy kézen fekvő alappal bíró hírlapi jogos kritikát ilyen módon egyáltalán nem létezőnek tekinteni és a feketét fehérre mosni anélkül, hogy azt a — szerintük is — „izléstelen“, „meggondolatlan“ eljárást határozatilag helytelenítenek — helyes nem lehet. Egyik választmányi tag így gondolkozván, ugy a maga, mint felesége nevében — lemondását a választmánynak bejelentette. Hiába! Két kard egy hüvelyben nem fér meg. Mi pedig a Tulipánt nemcsak szóval, hanem tiszta hazafias érzésünk szerint való tettekben szeretjük pártolni — a mint eddig is cselekedtük... Nekünk még senki sem mondotta és jogosan nem is mondhatja szemünkbe: „Hallgasson kérem, mert ha édes atyámat megölte volna, akkor sem okozhatott volna nekem nagyobb fájdalmat, mint a milyent nemzeti küzdelmünk meghiusításával okozott!“ Egyegy embernek azonban minden szabad... Különbén jó dolga van az olyan „vádolt“-nak, akinek, védői ugyanakkor — bírák is... Mi kötelességünk teljesítésében — hála Istennek — kitartóak vagyunk; igazságunk tudatában, részrehajlás nélkül való felszólalásunkat nyugodtan bizuk a nagy közönség elfogulatlan bírálatára...

Bucusu-vásár. Homoródkarácsonfalván a Sarlós-Boldog-Asszony napján szokásos bucsut e hó 8-án (vasárnap) tartják meg. Ez alkalomra a bucsu-vásár is engedélyezve van.

Magyar Nyelvőr. A Magyar Nyelvőr, a magyar nyelvtudomány és nyelvművelés folyóirata — kivéve július és augusztus hónapokat — minden hónap 15-én megjelen. Elemi népiskoláknak, önképzőköröknek, tanároknak, tanítóknak és tanulóknak, valamint lelkészeknek az előfizetés évi 6 korona. Rendes előfizetése különben 10 korona. Előfizetni csak egész évre lehet Budapest, IV. Ferencz-József-part 27. sz. alatt, ahol a Magyar Nyelvőr szerkesztősége és kiadóhivatala is van.

A vadászati tilalom időszaka beállott. Tehát a vadászebek szabadon tartása is szigorúan tiltva van.

Internátus elemi iskolás fiuk számára. A Kis-Svábhely tövén levő „Szent József“ fiu nevelő intézetbe 6—10 éves fiuk vétetnek fel. A havi díj 70 korona. Ezért kap a növendék tanítást, nevelést, ételmezést és egyenruhát. Mellékiadás nincsen. Prospektussal szivesen szolgál az igazgatóság: Budapest, I. Istenhegyi-ut 32.

— **Buffaló-Bill** világhírű cirkuszával e hó 16-án 2 előadást tart Segesvárott.

A cseh tulipán.

A „Székely-Udvarhely“ legutóbbi számában szóvá tettem azt a minden hazafias embert megbotránkoztató eljárást, hogy a helybeli Tulipán-szövetség vasárnapi táncmultságának meghívói cseh papiroson cseh tulipánnal ékeskedtek. Ezt nemcsak a rendező-bizottság több tagja ítélte el, de maga a nagy közönség is.

A Becsek-féle nyomda főnöke szintén belátta, hogy helytelenül cselekedett akkor, midőn cseh munkával ékeskedett. *Beismerésével még az én soraimat is megelőzte.*

A művezetőt nyilatkoztatja a főnök és szerkesztő, hogy elhárítsa magáról ennek a pikáns kis esetnek az ódiáját, annak kellett kiállania a porondra ezért a vastag hibáért.

A művezető pedig naiv őszinteséggel bevallja, hogy *főnöke előbb tudta meg, hogy cseh származású az a famózus tulipán...*

Ide is iktatok az „Udvarhelyi Híradó“-ban megjelent nyilatkozatból két eredeti részletet, melyek egészen bizonyosan a főnök és szerkesztő tudtával, beleegyezésével és valószínűleg szives közreműködésével láttak napvilágot:

„1. ... A meghívó pedig már munkában volt, midőn főnököm erről tudomást vett.“

„2. ... midőn az tudomásomra jött, hogy e papir külföldi gyártmány, a meghívók már készen voltak.“

Ez elég világosan azt bizonyítja, hogy a főnök és szerkesztő *előbb tudta*, hogy külföldi gyártmányt használnak éppen a Tulipán-szövetség részére, mint a művezető, de ez természetes is. Amikor a főnök konstatalta ezt a kis szépséghibát, még *csak munkában volt*, amikor pedig a művezető is megtudta ezt a sajnálatos körülményt, *már kész is volt a meghívó*. A művezető tehát minden kétséget kizárólag a főnökötől, a Tulipán szövetség jegyzőjétől tudta meg ezt a nagy titkot...

Tény tehát az, hogy a nyomda maga is beismeri hibáját, következésképp a főnök és szerkesztő is.

A nyomda főnöke pedig nem éppen véletlenül a Tulipán-szövetség jegyzője is. Illő tehát, hogy ezért az akár szándékosan, akár tudatlanságból eredő *tevédesért* levonja a konzekvenciát, — le *akart* mondani a jegyzőségről. Így kívánja ezt a gavallértempó, de így kívánja ezt az illendőség is.

A Tulipán-szövetség nagy számu tagjai közül *néhányan* sürgősen ülészttek ez ügyben kedden délután. Összeült a kb. 150 választmányi tag közül *hat ur* és komoly, megfontolt tárgyalás alá vette a jegyző ügyét.

És mi történt? ... Amit maga a nyomda főnöke, a szerkesztő és a Tulipán-szövetség jegyzője is hibának, tévedésnek minősített, azt a megjelent hat férfiu érett megfontolás után (egynek kivételével, aki nyomban lemondott) — *egészen rendén valónak találta...*

Ezt a salamoni ítéletet azzal indokolták meg, hogy a főnök-jegyző ur csak *akkor tudta meg ezt a hibát, mikor már a meghívók szétküldés alatt voltak...*

Már most tessék eligazodni.

Mindenesetre furcsa dolog volna az a huszadik században, ha egy delikvens maga is beismerné, sőt bizonyítaná is bűnét és a bíróság — ismerve a terhelő tényállást — mégis azt mondaná, hogy nem bűnös...

Ilyesmi, ugy látszik csak a helybeli Tulipános-kertben történhetik meg. De higgye el nekem a tulipános-bíróság, a szövetség tagjai és a nagy közönség egészen bizonyosan más ítéletet mondanak: *Mert teljesen igazat adnak a lemondó jegyző urnak...*

Neményi Vince.

Közbirtokossági ügyek.

Az országgyűlés képviselőházához intézendő kérvény szövegét, mai lapunkhoz mellékelve, a báró Órbán Ottó közbirtokossági elnök és a „Székely-Udvarhely” szerkesztősége által megindított mozgalomhoz eddig csatlakozott székelyföldi összes közbirtokosságoknak megküldöttük. Felkérjük a birtokosságok elnökségeit, hogy ezen kérvény szövegét nyomban terjesszék elő a birtokosság közgyűlésének. Olvassák át többször is. Vitasák meg az abban foglalt sérelmeket és megjegyzéseiket velünk a lehető sürgősen közöljék. Esetleges félreértés elkerülése céljából, ismételten hangsúlyozzuk, hogy ez csak egy próbálélenyomat. Bárkinek az alapos, a székelyföldi erdőbirtokosságok egyikét-másikat érdeklő megjegyzését szívesen elfogadjuk és azokhoz mértén a kérvény szövegét készséggel módosítjuk.

A kérvényt azért küldjük meg előleges betekintésre, hogy az összesség ohajtását, kívánságát tolmácsolhassuk majd abban a magyar országgyűlés előtt. És semmi se hiányozzék a kérvényből, amit a székelység ebből kifolyólag sérelmesnek, károsnak tapasztalt.

Székely testvéreink fogadják szívesen munkálatunkat és azt vegyék szigorú bírálat alá. Észrevételeiket pedig legkésőbb e hónap 20-ikáig a „Székely-Udvarhely” szerkesztősége Székelyudvarhelyt, Kossuth Lajos utca 31. sz. címre feltétlenül küldjék be, hogy a további munkálatokat is pontosan teljesíthessük.

KÖZGAZDASÁG.

Ojtás a ragadós száj- és körömfájás gyorsabb megszüntetése érdekében. Ojtás útján a szakértőknek még nem sikerült elérni azt, hogy az állatok a ragadós száj- és körömfájást ne kapják meg. Ezért csak kényszerójtást csinálunk. Ez akkor történik, mikor az alispán rendeltére a m. kir. állatorvos a jóindulatu száj- és körömfájásban beteg állatoktól vett nyállal, az egészséges állatoknak a száját dörzsöli be. Ennek az a célja, hogy az állatok mind egyidőben és enyhén betegedjenek meg. A gyakorlat azt mutatja, hogy az így beojtott állatok leginkább csak a szájban és enyhén betegszenek meg. Így a betegség is hamarabb megszűnik. Az ország területén a száj- és körömfájásnak minél kisebb teret való szorítása, de még inkább teljes megszüntetése rendkívül fontos mezőgazdasági érdek ugy a bel-földi állatforgalom, mint a külföldre történő állatkivitel tekintetében. Ugyanis, ha az ország a ragadós száj- és körömfájástól mentes: a hasított körmű állatok forgalma, adás-vétele tetemesen meg van könnyítve, mely körülmény nemcsak ezen állatok jobban való értékesítését teszi lehetővé, de egyúttal az állattenyésztést is fellendíti.

SZERKESZTŐI IZENETEK.

„Tulipánkert” — mint a Magyar Nyelvőr IV. füzetében Halász Gergely írja — nem magyaros kifejezés. Tulipános-kert annak a helyes kifejezése, mert az előbbinek német a lelke is, épen úgy, mint a vasfürdőnek, borhordónak, vizkorsónak a helyett: v a s a s-fürdő, b o r o s-hordó, v i z e s-korsó, vagy mint a tulipánládé volna, ha így nevezné valaki a t u l i p á n o s-lá-dát.

Érdeklődő. A magyar korona országainak összes polgári és katonai népességéből az 1900-iki népszámláláskor 8,742,301 valotta magát magyarnak; legtöbb azután az oláh anyanyelvű 2,799,479, majd a német 2,135,181, a tót 2,019,641, a horvát 1,678,569, a szerb 1,052,180, a rutén 429,447. 1900-ban a római katolikus vallás összes népességünkben 9,919,913 hívőt számlált, több mint a felét az egész lakosságnak. A görög keletiek száma 2,815,713-at tett, a reformátusoké 2,441,142-öt. Egymilion felül való hívője van még a görög szertartású katolikusoknak, 1,854,142 és az evangélikusoknak 1,288,942. A zsidók 851,378-an vannak, unitárius pedig 68,568.

Kiadja: Betegh Pál és Társa újságkiadó intézete.

392—1906. vh. sz.

ÁRVERÉSI HIRDETMEY.

A székelyudvarhelyi kir. bírósági végrehajtó közölte, hogy a székelyudvarhelyi kir. járásbírósnak V. 266/2. 1906. plg. számú végzése által bécsi Ehrenfeld és Társa cégnek képviselve Dr. Max Modern ügyvéd által, székelyudvarhelyi Loótz G. Frigyes ellen 403 K tőke s járuléka iránti ügyben, alperesnél Székelyudvarhely városban összesen 1100 koronára becsült következő javai, u. m.: 2 hámos paripa ló sárga szőrűek 5 évet töltöttek és 1 ujon készült lagérozott 2 üléses kocsit teljesen felszerelve, csak fedele nincs, ezen ingók alperes Loótz G. Frigyes házában 1906. július hó 12-én délelőtt 9 órakor nyilvános árverésen el fognak adni, melynél az egyes javak vételáron azonnal fizetendők, esetleg a becsáron alul is a többet ígérőknek át fognak adni.

Az árverési feltételek a bírósági végrehajtónál megtekinthetők. Ezúttal felhivatnak mindazok, kik a lefoglalt javak iránt elsőbbségi jogokat érvényesíteni vélnek, hogy elsőbbségi bejelentéseiket az árverés kezdetéig, habár külön értesítést nem vettek is, alulirt végrehajtóhoz nyújtsák be, mert különben azok a végrehajtás folyamatát nem gátolván, egyedül a vételár fölöslegére fognak utasítani.

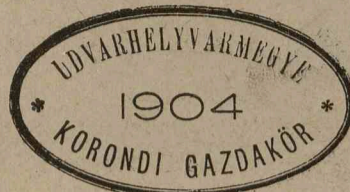
Székelyudvarhelyi bírósági végrehajtótól.

Székelyudvarhelyt, 1906. jun. 23.

BIRÓ SÁNDOR s. k.
kir. végrehajtó.

Egy jó családból való fiut tanulóknak felvesz Demeter Domokos fűszerüzletébe Székelykereszturen.

Jó házból való fiu ki a gymnasium III. vagy IV. osztályát végezte gyakornoknak felvétetik Márk Testvérek fűszer- és fonalkereskedésében Székelyudvarhelyt.

Mindenféle

bélyegzők

gyári áron és leggyorsabban szerezhetők be

Betegh Pál és Társa

könyv-, papír-, író- és rajzszerkeszkedésében Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca. 31. sz.

Keletbélyegzők önnedvezővel; „Mercur” keletbélyegző forgatható ruggyanta szalaggal; „Hungária” keletbélyegző ruggyantából; „Egyetemes önnedvesítő” könnyű szerkezet, egészen rézből és rézpléhből, alanyozva; „Monitor” önnedvező, számozó és lapszámozó gépek.

Üzlet átvétel.

Alulírott tisztelettel tudatom a n. é. közönséggel, hogy Sterba Ödon jóhírű fűszerkereskedését vétel útján átvettem és azt ezentúl saját nevem alatt folytatom.

Midőn ezt a körülményt a közönség szíves tudomására hozom, kijelentem, hogy fő törekvésem lesz a legkényesebb igényeket is úgy a szolid, pontos és előzékeny kiszolgálással, mint kiváló minőségű és olcsó áruimmal kiérdemelni.

Kérem a n. é. közönség elődöm iránt tanusított szíves pártfogását részemre is fentartani és én ígérem, hogy azt minden tekintetben ki is fogom érdemelni.

Gyarmathy Ákos
fűszerkereskedő.

Baross, Borszéki és Kászoni vizek!

Üzletáthelyezés!

Van szerencsém a nagyérdemű közönség szíves tudomására adni, hogy üzletemet áthelyeztem az alsó piactérre, az ujonnan épült

Frölichné-féle üzlethelyiségbe

hol egyszersmind nagyon szép raktárt rendeztem be mindennemű fűszerárakban, porcellán, üveg, gyermekjáték, diszmuárak, függő, fali és asztali lámpákban.

Amidőn kérem a nagyérdemű közönség szíves pártfogását, ígérem, hogy igyekezni fogok minden esetben igen tisztelt vevőimet a legjobban és legolcsóbban kiszolgálni.

Teljes tisztelettel

SZENTPÉTERY GERGELY.

Államilag ólomzárolt lucerna és lóhere magvak. Valamint répa- és fűmagvak. Valódi erfurti konyha-, kerti- és virágmagvak a legjobb minőségben a legolcsóbb áron.

Mindig friss fűszerárak!

„Hermandol” klozet-papír a legjobb!

HEGEDÜ, VONÓ, KELLÉKEK ÉS HUOK

SZIVAR-, SZIVARKA-,

DOHÁNYTÁRCÁK

ERSZENYEK ÉS PENZTÁRCÁK

MONOGRAMMOK levélpapír és fehérnemű bélyegzéshez, minden betűvel, 1 db 1 kor. Kaphatók

BETEGH PÁL ÉS TÁRSA

könyv- és papirkereskedésében Székelyudvarhelyt.

Mesés és imakönyvek, zeneművek!